

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

4. oktoober 2012*

Sotsiaalkindlustus — Kohaldatava õiguse kindlaksmääramine — Määrus (EMÜ) nr 1408/71 — Artikli 14 lõike 2 punkt b — Tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik — Järjestikused töölepingud — Tööandja, kelle asukoht on töötaja alalise elukoha liikmesriigis — Töötamine üksnes teistes liikmesriikides

Kohtuasjas C-115/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie (Poola) 15. detsembri 2010. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. märtsil 2011, menetluses

Format Urządzenia i Montażu Przemysłowe sp. z o.o.

versus

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees J.N. Cunha Rodrigues, kohtunikud A. Rosas, A. Ó Caoimh (ettekandja), A. Arabadžiev ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: J. Mazák,

kohtusekretär: ametnik R. Šereš,

arvestades kirjalikku menetlust ja 29. veebruaril 2012 toimunud kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Format Urządzenia i Montażu Przemysłowe sp. z o.o., esindaja *adwokat* W. Barański,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie, esindajad: *radcowi prawni* J. Czarnowski ja *radcowi prawni* M. Drewnowski,
- W. Kita, esindaja: *adwokat* W. Barański,
- Poola valitsus, esindajad: M. Szpunar, A. Siwek-Ślusarek ja J. Fałdyga,
- Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs ja L. Van den Broeck,

* Kohtumenetluse keel: poola.

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze, J. Möller ja A. Wiedmann,
— Euroopa Komisjon, esindajad: V. Kreuzschitz ja M. Owsiany-Hornung,
olles 3. mai 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus on esitatud selle kohta, kuidas tuleb tõlgendada nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3) muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1992/2006 (ELT L 392, lk 1) (edaspidi „määrus nr 1408/71“), artikli 14 lõike 2 punkti b.
- 2 See eelotsusetaotlus on esitatud äriühingu Format Urządzenia i Montażu Przemysłowe sp. z o.o. (edaspidi „Format“) (menetluses osaleb äriühingu töötaja W. Kita) ja Zakład Ubezpieczeń Społecznych (sotsiaalkindlustusamet, edaspidi „sotsiaalkindlustusamet“) vahelises vaidluses selle üle, kuidas määrata kindlaks W. Kita suhtes kohaldatav õigus selle määruse tähenduses.

Õiguslik raamistik

- 3 Määruse nr 1408/71 põhjenduse 6 kohaselt peavad kooskõlastussätted tagama, et Euroopa ühenduse piires liikuvatele töötajatele jääksid alles omandatud ja omandamisel olevad õigused ja hüved.
- 4 Määruse põhjendus 7 näeb ette, et eelkõige tuleb see eesmärk saavutada sel viisil, et liidetakse kõik perioodid, mida eri riikide õigusaktides hüvitise saamise õiguse omandamisel ja säilitamisel ning hüvitise suuruse arvutamisel arvesse võetakse.
- 5 Vastavalt kõnealuse määruse põhjendusele 8 on selle määruse eesmärk see, et eri riikide õigusaktide kattumise ning eelkõige sellest tulenevate raskuste vältimiseks kuuluksid asjaomased isikud põhimõtteliselt ainult ühe liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi alla.
- 6 Vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 1 punktile h kasutatakse nimetatud määruses mõistet „elamine“ tähenduses „alaliselt elamine“.
- 7 Selle määruse II jaotise „Kohaldatava õiguse kindlaksmääramine“ artikkel 13 „Üldreeglid“ näeb ette:
„1. Vastavalt artiklitele 14c ja 14f alluvad isikud, kelle suhtes käesolevat määrust kohaldatakse, ainult ühe liikmesriigi õigusaktidele. Kõnealused õigusaktid määratakse kindlaks vastavalt käesoleva jaotise sätetele.
2. Arvestades artikleid 14–17:
a) liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kehtivad selle riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui ta elab teise liikmesriigi territooriumil või kui tema tööandjaks oleva ettevõtja või isiku registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht asub teise liikmesriigi territooriumil;

[...]

f) isik, kelle suhtes liikmesriigi õigusaktid ei ole enam kohaldatavad, ilma et teise liikmesriigi õigusaktid oleksid muutunud tema suhtes kohaldatavaks vastavalt mõnele eelmistes punktides sätestatud reeglile või vastavalt artiklites 14–17 ettenähtud erisätetele, allub oma elukohajärgse liikmesriigi õigusaktidele üksnes nimetatud õigusaktide sätete kohaselt.”

8 Määruse nr 1408/71 sama jaotise artikkel 14 pealkirjaga „Töötajate suhtes, v.a meremehed, kohaldatavad erireeglid” sätestab:

„Artikli 13 lõike 2 punkti a kohaldamisel arvestatakse järgmisi erandeid ja asjaolusid.

1) a) Liikmesriigi territooriumil tööle võetud isiku suhtes, kelle tema tööandja lähetab teise liikmesriigi territooriumile tööle sama tööandja heaks, jäävad kehtima esimesena nimetatud liikmesriigi õigusaktid, tingimusel et kõnealuse töötamise eeldatav kestus ei ületa 12 kuud ning et ta ei ole saadetud asendama teist isikut, kelle ametiaeg seal on lõppenud.

b) [...]

2) Tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kohaldatavad õigusaktid määratakse kindlaks järgmiselt:

a) isiku suhtes, kes töötab transpordivahendil või kuulub lennuekipaazi ettevõtja juures, kes pakub rendi või tasu eest või oma kulul rahvusvahelisi raudtee-, maantee-, õhu- või siseveetransporditeenuseid reisijate- või kaubaveoks ja kelle registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht on liikmesriigi territooriumil, kehtivad nimetatud liikmesriigi õigusaktid [...]

[...]

b) Punktis a nimetatata isikute suhtes kehtivad:

i) tema elukoha järgse liikmesriigi õigusaktid, kui tema töötamine toimub osaliselt selle territooriumil või kui ta on seotud mitme ettevõtja või mitme tööandjaga, kelle registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht on eri liikmesriikide territooriumil;

ii) liikmesriigi õigusaktid, mille territooriumil paikneb tema tööandjaks oleva ettevõtja või isiku registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht, juhul kui ta ei ela ühegi sellise liikmesriigi territooriumil, kus ta töötab.”

9 Määruse nr 1408/71 põhjenduses 7 mainitud liitmist käsitlevad eelkõige selle määruse artikli 10a lõige 2 ning artiklid 18, 38, 45, 64 ja 72.

10 Vastavalt nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3) muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, mida on muudetud komisjoni 19. märtsi 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 311/2007 (ELT L 82, lk 6), artikli 12a punktidele 2 ja 4 peab määruse nr 1408/71 tähenduses pädeva liikmesriigi ametiasutus väljastama viimati nimetatud määruse artikli 14 lõike 2 punkti b tähenduses tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötavale isikule tõendi, et kõnealuse isiku suhtes kehtivad selle liikmesriigi õigusaktid.

11 Nimetatud tõendit, mille vorm on ette nähtud Euroopa ühenduste võõrtöötajate sotsiaalkindlustuse halduskomisjoni 17. märtsi 2005. aasta otsuses nr 202, mis käsitleb nõukogu määruste (EMÜ) nr 1408/71 ja (EMÜ) nr 574/72 kohaldamiseks vajalikke näidisvorme (E 001, E 101, E 102, E 103,

E 104, E 106, E 107, E 108, E 109, E 112, E 115, E 116, E 117, E 118, E 120, E 121, E 123, E 124, E 125, E 126 ja E 127) (ELT 2006, L 77, lk 1), tuntakse üldiselt nime all „vorm E 101” või „tõend E 101”.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 12 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et Format, mille registreeritud asukoht on Varssavis (Poola), tegutseb teatavates liikmesriikides ehitussektori alltöövõtjana. Aastal 2008 tegutses ta ligikaudu 15–18 ehitusprojekti raames üheaegselt viies või kuues liikmesriigis. Oma tegevuse käigus kasutas Format Poolas tööle võetud töötajaid, lähetades neid eri liikmesriikides asuvatele ehitusobjektidele olenevalt ettevõtja vajadustest ja tehtava töö laadist.
- 13 Töötaja, kes pidi järjekordsele ehitusele lähetatama, sai lähetuskorralduse. Kui ehitusleping lõppes ja selle töötaja jaoks tööd ei olnud, pöördus töötaja Poolasse tagasi, kusjuures ta sai kas tasustamata puhkuse või tema tööleping lõpetati. Põhimõtteliselt pidi töötaja töökohustusi täitma Euroopa Liidu riikides.
- 14 Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on tuvastanud, oli Poola see koht, kus W. Kita põhikohtuasjas käsitlevatel ajavahemikel määruse nr 1408/71 artikli 1 punkti h tähenduses „elas”.
- 15 W. Kita oli kolmel korral olnud Formati täistööajaga töötaja tähtajalise töölepingu alusel.
- 16 Esimene tööleping oli sõlmitud ajavahemikuks 17. juulist 2006 kuni 31. jaanuarini 2007 ja seda pikendati lepingu lisaga 22. detsembrini 2007. See leping lõpetati siiski 30. novembril 2006. Leping määratles töö tegemise kohana „rajatised ja ehitused Poolas ja Euroopa Liidu territooriumil (Iirimaa, Prantsusmaa, Suurbritannia, Saksamaa, Soome) vastavalt tööandja korraldustele”. W. Kita töötas selle lepingu alusel siiski üksnes Prantsusmaal. Määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alusel väljastas sotsiaalkindlustusamet W. Kitale vormi E 101 kohase tõendi kohaldatava õiguse kohta ajavahemikul 17. juulist 2006 kuni 22. detsembrini 2007. Pärast nimetatud lepingu lõpetamist parandati seda tõendit nii, et see kehtis 17. juulist 30. novembrini 2006.
- 17 Teine leping sõlmiti ajavahemikuks 4. jaanuarist 2007 kuni 21. detsembrini 2008. Töö tegemise koht oli määratletud identselt esimese lepinguga. Teise lepingu alusel töötas W. Kita Prantsusmaal. Tuginedes samadele sätetele kui esimese lepingu puhul, väljastas sotsiaalkindlustusamet vormi E 101 kohase tõendi ajavahemiku kohta 4. jaanuarist 2007 kuni 21. detsembrini 2008. Haiguse tõttu ei saanud W. Kita töötada 22. augustist 2007 kuni 31. detsembrini 2007 ning seekordne leping lõpetati 5. aprillil 2008. Seetõttu parandas sotsiaalkindlustusamet vormi E 101 kohast tõendit nii, et see hõlmas ajavahemiku 4. jaanuarist kuni 22. augustini 2007.
- 18 Oma 23. juuli 2008. aasta otsusega, mille adressaatideks olid Format ja W. Kita (edaspidi „vaidlusalune otsus”), keeldus sotsiaalkindlustusamet Poola õigusele ning määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punktide a ja lõike 2 punktide b tuginedes väljastamast vormi E 101 kohast tõendit kohaldatava õiguse kohta, väites, et ajavahemikel 1. jaanuarist 2008 kuni 21. detsembrini 2008 ja 1. jaanuarist 2008 kuni 31. detsembrini 2009 oli W. Kita kaetud Poola sotsiaalkindlustusskeemiga. Selle otsuse kohaselt ei olnud W. Kita „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b tähenduses, vaid hoopis tööandja vajadusest sõltuvalt lähetatud töötaja.
- 19 Kolmas leping ajavahemikuks 30. juulist 2008 kuni 31. detsembrini 2012, milles oli töö tegemise koht märgitud sarnaselt varasema kahe lepinguga, sõlmiti 24. juulil 2008, see tähendab pärast vaidlustatud otsuse vastuvõtmist. 24. juulil 2008 sõlmitud lepingu lisas on töö tegemise kohana täpsustatud Olkiluoto tuumajaam Soomes. Pärast Soomes töötamist sai W. Kita tasustamata puhkust 1. novembrist 2008 kuni 30. septembrini 2009. Leping lõpetati poolte kokkuleppel 16. märtsil 2009.

- 20 Sąd Okręgowy – Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie (Varssavi piirkondlik sotsiaalkindlustusvaidluste kohus) jättis 12. veebruari 2009. aasta otsusega rahuldamata Formati hagi vaidlustatud otsuse peale, asudes seisukohale, et kuna Format ei tegutse peamiselt selles liikmesriigis, kus on tema registreeritud asukoht, siis ei ole täidetud tingimused töötaja lugemiseks lähetatud töötajaks määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a tähenduses. Nimetatud kohus otsustas lisaks, et W. Kita ei töötanud tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil, vaid et ta töötas mõne kuu jooksul või enam kui kümme kuud püsivalt üheainsa liikmesriigi territooriumil (Prantsusmaal ja siis Soomes), ja et seetõttu kohaldub tema suhtes ühenduse tasandil koordineerimise üldreegel, mille kohaselt määratakse kohaldamisele kuuluv õigus töö tegemise koha põhimõtte alusel.
- 21 Format ja W. Kita esitasid 12. veebruaril 2009 selle kohtuotsuse peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.
- 22 Format väidab, et süsteem, mille alusel tema töötajad töötavad, kuulub määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkti ii kohaldamisalasse ja selle alapunkti kohaselt ei pea töötaja üheaegselt töötama kahes või enamas liikmesriigis, ning samuti ei ole seal viidatud mingitele võrdlusperioodidele ega sellele, kui sageli peab töötaja töötamise kohta vahetama või riigipiire ületama.
- 23 W. Kita jagab Formati seisukohta, märkides oma apellatsioonkaebuses, et tema olukord vastab määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alapunktile ii, sest ta on Formatiga töösuhtes olles juba olnud „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik”, ja seda nimelt kuue liikmesriigi territooriumil tehtava töö kohta sõlmitud lepingute alusel, olgugi et neist lepingutest tulenevaid kohustusi on ta seni täitnud kõigest kahe liikmesriigi (Prantsusmaa ja Soome) territooriumil. Kui aga W. Kita peaks asuma tööle ehitusel Poolas, oleks kohaldatav ka selle määruse artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkt i.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punktis b olev mõiste „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” ei ole üheselt mõistetav.
- 25 Neil asjaoludel otsustas Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas see, et [määruse nr 1408/71] artikli 14 lõikes 2 sätestatud isikulisesse kohaldamisalasse kuulub „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” – kelle kohta selle sätte [punktis] b on täpsustatud, et tegemist on punktis a nimetatud isikuga –, tähendab töötaja puhul, kes töötab töölepingu alusel üheainsa tööandja juures, seda, et:

- a) teda tuleb pidada selliseks isikuks juhul, kui ta töö laadist tulenevalt töötab samal ajal (üheaegselt) – sealhulgas ka suhteliselt lühikeste perioodide kestel – mitmes eri liikmesriigis ning ületab seoses sellega sageli riigipiire,

ja ka seda, et:

- b) teda tuleb ka siis lugeda selliseks isikuks, kui ta on üheainsa töölepingu alusel kohustatud püsivalt (tavaliselt) töötama mitmes liikmesriigis ja muu hulgas riigis, mille territooriumil ta elab, või mitmes teises liikmesriigis, v.a tema elukohariik,

kas olenemata eri liikmesriikides töökohustuste täitmise järjestikuste ajavahemike kestusest ja nende vahele jäävast ajast – või ajalise piiranguga?

2. Kas juhul, kui Euroopa Kohus vastab eespool [punktis] b esitatud väitele jaatavalt, saab määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkti ii kohaldada olukorras, kus töötaja ja üheainsa tööandja vahelisest töölepingust tulenev kohustus töötada püsivalt mitmes liikmesriigis hõlmab

töökohustuste täitmist töötaja elukohaliikmesriigis, isegi kui selline olukord – töökohustuste täitmine elukohaliikmesriigis – oli töösuhte sõlmimise ajal nähtavasti välistatud; ning kas eitava vastuse korral saab kohaldada määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkti i?”

Eelotsuse küsimused

Vastuvõetavus

- 26 Belgia valitsus leiab, et põhikohtuasjas on tegemist töötajaga, kes järjestikuste töölepingute alusel täidab töökohustusi ühesainsas liikmesriigis, nimelt Prantsusmaal ja hiljem Soomes. Eelotsuse küsimuste lähtekohaks oleva eeldusega nõustumine tähendaks seda, et lähetatud töötajat määruse nr 1408/71 tähenduses ei eristataks enam tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötavast isikust selle sama määruse tähenduses. Kui tagantjärele asuda seisukohale, et tööandja korraldusel palju kordi lähetuses viibinud töötaja on tegelikult täitnud töökohustusi „vaheldumisi” mitmes liikmesriigis, võib see kaasa tuua õigusliku ebakindluse nii asjaomaste töötajate ja tööandjate jaoks kui ka pädevate ametiasutuste seisukohalt, kes peavad taolistes olukordades otsuseid tegema. Belgia valitsus palub esitatud küsimused tunnistada vastuvõetamatuks.
- 27 Belgia valitse sellised argumendid ei käi tegelikult mitte eelotsusetaotluse vastuvõetavuse kohta, vaid selle sisu kohta. Seega puudub alus eelotsusetaotluse vastuvõetamatuks tunnistamiseks.

Põhiküsimus

- 28 Kahe esitatud küsimusega, mida on kohane käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et olukorras, millega on tegemist põhikohtuasjas, võib mõistega „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” selle sätte tähenduses olla hõlmatud selline töötaja, kes töökohana mitut liikmesriiki määratlevate järjestikuste töölepingute alusel töötab iga konkreetse lepingu kehtivuse ajal tegelikult korraga vaid ühes mainitud liikmesriikidest, ning kui see on nii, siis kas sellise isiku olukorra kohta käib asjaomase määruse nimetatud artikli lõike 2 punkti b alapunkt i või alapunkt ii.
- 29 Sellega seoses tuleb meenutada, et määruse nr 1408/71 II jaotise, kuhu kuulub nimetatud artikli 14 lõige 2, sätted moodustavad väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tervikliku ja ühtse kollisiooninormide süsteemi, mille eesmärk on allutada liidu piires liikuvad töötajad üheainsa liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemile, et vältida eri riikide õigusaktide üheaegset kohaldatavust ja sellest tekkida võivaid raskusi (vt selle kohta eelkõige 23. septembri 1982. aasta otsus kohtuasjas 276/81: Kuijpers, EKL 1982, lk 3027, punkt 10; 10. veebruari 2000. aasta otsus kohtuasjas C-202/97: FTS, EKL 2000, lk I-883, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 9. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-404/98: Plum, EKL 2000, lk I-9379, punkt 18).
- 30 Sellel eesmärgil näeb määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punkt a ette põhimõtte, mille kohaselt sotsiaalkindlustuse valdkonnas kehtivad töötaja suhtes selle liikmesriigi õigusaktid, kus ta töötab (vt 17. mai 1984. aasta otsus kohtuasjas 101/83: Brusse, EKL 1984, lk 2223, punkt 15).
- 31 Siiski on see põhimõte sõnastatud, „[a]rvestades artikleid 14–17” määruuses nr 1408/71. Nimelt võib teatavas olukorras selle määruse artikli 13 lõike 2 punktis a sätestatud üldreegli ühetine ja lihtne kohaldamine ärahoidmise asemel tingida nii asjaomaste töötajate ja tööandjate kui ka pädevate ametiasutuste seisukohalt haldusraskusi, mis võivad mõjutada tõkestavalt selle määrusega hõlmatud isikute vaba liikumise teostamist (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Brusse, punkt 16). Selliseid olukordi käsitlevad konkreetset normid sisalduvad eelkõige määruse nr 1408/71 artiklis 14.

- 32 Kohtuasja toimiku põhjal on eelotsusetaotluse esitanud kohtu lähtekohaks eeldus, et töötajate ajutist lähetamist käsitlev määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkt a ei ole W. Kita olukorra suhtes kohaldatav, kuna tema tööandja äriühing Format ei tegutse tavaliselt olulisel määral oma asukohaliikmesriigis Poolas, mida eeldab viimati mainitud sätte õige kohaldamine (vt selle kohta 17. detsembri 1970. aasta otsus kohtuasjas 35/70: Manpower, EKL 1970, lk 1251, punkt 16, ning eespool viidatud kohtuotsus FTS, punktid 23 ja 45, ning kohtuotsus Plum, punkt 22). Seda eeldust ei ole Euroopa Kohtus vaidlustatud.
- 33 Lisaks tuleneb määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punktist a, et mõistega „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” artikli 14 lõike 2 tähenduses võib olla hõlmatud selline isik, kes täidab oma töökohustusi enam-vähem üheaegselt või vaheldumisi rohkem kui ühe liikmesriigi territooriumil, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on sisuliselt märkinud (vt analoogia alusel 16. veebruari 1995. aasta otsus kohtuasjas C-425/93: Calle Grenzshop Andresen, EKL 1995. lk I-269, punkt 15).
- 34 Vaidlust ei olegi selles, et niisugune olukord ei vasta faktide osas põhikohtuasja asjaoludele, ning seda vaatamata käesoleva otsuse punktides 16, 17 ja 19 mainitud lepingutingimustele.
- 35 Neil asjaoludel ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus kindel, kas mõiste „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 tähenduses käib lisaks neile töötajatele, kes täidavad töökohustusi vaheldumisi rohkem kui ühe liikmesriigi territooriumil, ka nende töötajate kohta, kes vähemalt oma töölepingu tingimuste kohaselt peavad tööd tegema mitmes liikmesriigis, ilma et tööd tuleks teha mitmes liikmesriigis vaheldumisi või peaaegu üheaegselt.
- 36 Sellega seoses tõdeb eelotsusetaotluse esitanud kohus, et rohkem kui ühe liikmesriigi territooriumil töötatud järjestikuste ajavahemike osas ei kehtesta määruse nr 1408/71 artikli 14 lõige 2 ajalisi piiranguid.
- 37 Käsitletavas küsimuses peab Euroopa Komisjon asjaomase määruse artikli 14 lõike 1 punkti a arvestades võimalikuks lugeda ülempiiriks 12 kuu pikkust ajavahemikku. Seevastu sotsiaalkindlustusamet ja Saksamaa valitsus väidavad sisuliselt, et järjestikused töötatud ajavahemikud võivad kuuluda selle määruse artikli 14 lõike 2 alla vaid siis, kui ükski ajavahemik ei ole ühest kuust pikem. Poola valitsus leiab omakorda, et kuna fikseerimata on kriteeriumid määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punktiga b hõlmatud olukordade eristamiseks olukordadest, kus tuleb kohaldada selle määruse artikli 13 lõike 2 punkti a, siis on mõiste „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” lai tõlgendus selle määruse praktilist kohaldamist arvestades võimatu. Format leiab, et kui kõnealust töötamise kohta on raske kindlaks määrata, siis tuleb eelkõige sotsiaalkindlustusskeemi sagedastest muutustest tulenevate haldusraskuste vältimise eesmärgil igal juhul eelistada töötaja elukoha kriteeriumi.
- 38 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks ei ole siiski vaja sellele probleemile lahendust leida.
- 39 Nagu komisjon on rõhutanud, peab nimelt isik määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 kohaldamisalasse kuulumiseks igal juhul töötama „tavaliselt” kahe või enama liikmesriigi territooriumil.
- 40 Sellest järeldub, et kui ainult ühes liikmesriigis töötamine on asjaomase isiku puhul tavaline töökorraldus, ei saa ta kuuluda nimetatud artikli 14 lõike 2 kohaldamisalasse.
- 41 Neil asjaoludel tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks võtta arvesse seda, et põhikohtuasja puhul on olemas lahknevus ühelt poolt põhikohtuasjas käsitletavate töölepingute ja neis ette nähtud töö tegemise kohtade – millele tuginedes taotles Format vormi E 101 kohase tõendi väljastamist – ning teiselt poolt selle vahel, kuidas tegelikult nende lepingute alusel kohustusi täideti.

- 42 Sellega seoses on kohane meenutada, et vormi E 101 kohase tõendi väljastav asutus peab sotsiaalkindlustuse valdkonnas kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel asjaomaseid faktilisi asjaolusid õigesti hindama ja seega tagama selle tõendi kannete paikapidavuse (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus FTS, punkt 51, ja 30. märtsi 2000. aasta otsus kohtuasjas C-178/97: Banks jt, EKL 2000, lk I-2005, punkt 38).
- 43 Kuna üldreeglina on tavaks väljastada vormi E 101 kohane tõend enne sellega hõlmatud ajavahemiku algust või selle alguses, siis antakse eelmainitud faktilistele asjaoludele hinnang sageli asjaomase töötaja eeldatava tööalase olukorra kohaselt. Seetõttu on selle hinnangu jaoks praktikas eriline tähtsus töö olemusel sellisena, nagu see nähtub töölepingust.
- 44 Sellest küljest vaadatuna tuleb eelkõige arvesse võtta töö olemust sellisena, nagu see nähtub töölepingust, et anda hinnang sellele, kas eesoleva töökohustuste täitmise puhul on tegemist töötamisega – ja mitte ainult aeg-ajalt – mitme liikmesriigi territooriumil, kuid siiski niivõrd, kuivõrd nende dokumentide tingimused vastavad asjaomasele eeldatavale töötamisele vormi E 101 kohase tõendi taotluse esitamise ajal või – vastavalt olukorrale – tegelikule töötamisele enne või pärast sellise taotluse esitamist.
- 45 Hinnates faktilisi asjaolusid eesmärgiga määrata kindlaks kohaldatavad sotsiaalkindlustusalased õigusnormid vormi E 101 kohase tõendi väljastamiseks, võib asjaomane asutus olukorrast sõltuvalt lisaks töölepingu sõnastusele arvesse võtta ka muid tegureid nagu seda, kuidas asjaomase tööandja ja töötaja vahelisi samalaadseid töölepinguid on varem tegelikult täidetud, nende lepingute sõlmimise asjaolusid ja üldisemalt seda, milliste tunnustega on asjaomase ettevõtja tegevus ja kuidas see on korraldatud, niivõrd, kui sellised tegurid võivad heita valgust kõnesoleva töö tegelikule laadile.
- 46 Kui muudest asjakohastest teguritest peale töölepingu ilmneb, et tegelikult erineb olukord, milles töötaja töötab, selles lepingus ettenähtust, tähendab käesoleva otsuse punktis 42 nimetatud kohustus kohaldada määrust nr 1408/71 õigesti seda, et asjaomane asutus on nimetatud töölepingu sõnastusest hoolimata kohustatud lähtuma oma järeldustes asjaomase töötaja tegelikust olukorrast ja vajaduse korral keelduma vormi E 101 kohase tõendi väljastamisest.
- 47 Lisaks tuleneb kohtupraktikast, et asutus, kes on juba vormi E 101 kohase tõendi väljastanud, peab väljastamise põhjendatust uuesti kaaluma ja vajadusel tõendi tühistama, kui töötaja töö tegemise koha liikmesriigi pädev asutus kahtleb tõendi väljastamise aluseks olevate faktiliste asjaolude paikapidavuses ja/või määruse nr 1408/71 II jaotise nõuete täitmises (vt analoogia alusel määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 kontekstis eespool viidatud kohtuotsus FTS, punkt 56, ja kohtuotsus Banks jt, punkt 43).
- 48 Käesoleva otsuse punktides 16 ja 17 nimetatud ning põhikohtuasjas käsitletavates lepingutes on töö tegemise kohana määratletud „rajatised ja ehitused Poolas ja Euroopa Liidu territooriumil (Iirimaa, Prantsusmaa, Suurbritannia, Saksamaa, Soome) vastavalt tööandja korraldustele”. Kuid nagu nähtub andmetest, mille on Euroopa Kohtule esitanud eelotsusetaotluse esitanud kohus, Format ja sotsiaalkindlustusamet ning mida ei ole vaidlustatud, töötas W. Kita nende lepingute alusel püsivalt mitu kuud või enam kui kümme kuud ainult ühes liikmesriigis, nimelt Prantsusmaal. Lisaks töötas W. Kita Formatiga sõlmitud järgneva uue tähtajalise töölepingu alusel ainult Soomes. Kohtuasja toimikust nähtub, et kõigi kolme töölepingu puhul võttis W. Kita töö lõppedes palgata puhkust ning seejärel lõpetati asjaomane tööleping poolte kokkuleppel ennetähtaegselt.
- 49 Neil asjaoludel ei saa käesoleva otsuse punktides 39 ja 40 esitatud kaalutlusi arvestades põhjendatult väita, et W. Kita taolises olukorras olev töötaja on hõlmatud mõistega „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 tähenduses.

- 50 Seevastu võib sarnastel asjaoludel olla põhjendatud määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punktis a ette nähtud põhimõtte ning samuti vastavalt olukorrale (töölepingute vahele jäävatel ajavahemikel) sama sätte punktis f sisalduva põhimõtte kohaldamine.
- 51 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on teha käesoleva otsuse punktides 49 ja 50 järelused põhikohtuasja osas.
- 52 Eeltoodut arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata, et määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel, millega on tegemist põhikohtuasjas, ei ole mõistega „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” selle sätte tähenduses hõlmatud isik, kes töökohana mitut eri liikmesriiki nimetavate järjestikuste töölepingute alusel töötab ühe konkreetse lepingu kehtivuse ajal tegelikult korraga ainult ühes mainitud liikmesriikidest.

Kohtukulud

- 53 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1992/2006, artikli 14 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel, millega on tegemist põhikohtuasjas, ei ole mõistega „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik” selle sätte tähenduses hõlmatud isik, kes töökohana mitut eri liikmesriiki nimetavate järjestikuste töölepingute alusel töötab ühe konkreetse lepingu kehtivuse ajal tegelikult korraga ainult ühes mainitud liikmesriikidest.

Allkirjad